

Compilation of the Sports Model of Citizenship in Big Cities of Iran: Social Development Approach

Ahmadreza Kiiani¹, Seyed Ehsan Amirhosseini^{2*}, Mehrzad Hamidi³

¹Department of Sports Management, Yasouj Branch, Islamic Azad University, Yasouj, Iran.

^{2*}Department of Sport Sciences, Yasouj Branch, Islamic Azad University, Yasouj, Iran.

³Department of Sports Management, Faculty of Physical Education, University of Tehran, Tehran, Iran.

Received: 2022/12/14

Accepted: 2023/01/29

Original Research

Abstract

Objective: The purpose of this research was to compare and design a development model for citizenship sports in Iran's major cities using an interpretive structural modeling approach. The development of citizenship sports is essential as it greatly contributes to improving people's quality of life, enhancing social relations, boosting vitality, and promoting overall health. Identifying the effective factors and creating a foundation for their realization can encourage greater participation in recreational and public sports, leading to the growth of citizenship sports.

The study revealed 16 factors that significantly influence the development of citizenship sports in Iran's major cities. Effective planning and deliberate actions aimed at realizing these factors can pave the way for the advancement of citizenship sports. To achieve this, authorities must prioritize their focus on the factors influencing people's participation in physical activities and recreational sports. Given the limited resources and capacities, it may be challenging to address all factors simultaneously. Therefore, prioritization is crucial. Using the interpretive structural modeling method to stratify these factors allows managers to concentrate on those that have the most guidance and influence, or act as facilitators for other factors in citizenship sports development. By setting priorities in decision-making and action, efforts to promote citizenship sports in Iran can be expedited. To determine the priorities for action and decision-making, the 16 identified factors were leveled using the interpretive structural modeling technique. This process enables better strategic planning and efficient allocation of resources, ultimately leading to the accelerated development of citizenship sports in Iran's major cities.

Methodology: The research was both descriptive and practical in its purpose. Data collection was conducted in the field using a mixed approach, encompassing both qualitative and quantitative methods. The statistical population for the study consisted of 18 experts in the qualitative section and 70 experts in the quantitative section. These experts included managers and specialists from the Office of Public Sports of the Ministry of Sports and Youth, officials from the Federation and Board of Public Sports, and physical education managers from municipalities in major cities across Iran. To gather data, the

* Corresponding author's e-mail address: amirhosseini474@gmail.com

researchers employed document reviews and experts' opinions, along with the Delphi method. They designed a researcher-made questionnaire containing 16 factors crucial for the development of citizenship sports. The questionnaire's validity was confirmed by ten sports management professors and university staff through the Cronbach's alpha test ($\alpha = 0.86$), indicating its reliability. To structure the factors and design the development model, the researchers utilized the interpretive structural modeling technique in conjunction with experts' opinions and frequency percentages. In summary, this comprehensive approach allowed the researchers to obtain valuable insights from both qualitative and quantitative data sources, enabling them to develop a robust model for the advancement of citizenship sports in Iran's major cities.

Results: The results showed that 16 effective factors identified on the development of citizenship sports were placed in 7 levels. The factors of perspective and macro management and comprehensive planning and management were placed at the basic level of the model.

Conclusion: In general, it is highly recommended that citizenship sports receive significant attention as part of the government's macro-directions. Authorities should take necessary measures to design and implement a comprehensive program aimed at developing citizenship sports. Institutionalizing recreational sports and fostering continuous growth in citizen sports can serve as indicators of improved social well-being. The numerous social benefits of citizen sports include psychological advantages, such as enhanced leisure time enjoyment and improved individual personality. Moreover, citizen sports contribute to better physical health and fitness, ultimately leading to an overall improvement in the quality of life. The interpretive structural model offers a fresh perspective and deeper understanding of the relationships between various factors and variables, presenting a clear structure of this complex issue. By structuring and prioritizing variables in the interpretive structural modeling, action priorities for managers can be established, addressing their implementation concerns effectively. Through this research, the identification of effective factors influencing social participation in citizenship sports in Iran's major cities has provided valuable insights to managers. The research determines the structuring of these factors and assesses their degrees of influence and effectiveness. Based on the research results, comprehensive planning and management are positioned at the lowest level of the interpretive structural model. As a result, it is strongly suggested that municipal physical training programs in major cities take immediate action by designing and implementing the program in alignment with the Federation of Public Sports' executive calendar. This coordinated approach will contribute to the development and advancement of citizenship sports, positively impacting the well-being and health of society as a whole.

Keywords: Foresight, Iran, Metropolis, Citizen sports

تدوین مدل ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران: رویکرد توسعه‌یافتگی اجتماعی

احمدرضا کیانی^۱، سیداحسان امیرحسینی^{۲*}، مهرزاد حمیدی^۳

^۱گروه مدیریت ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

^{۲*}گروه علوم ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

^۳گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۹

چکیده

هدف: طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران با رویکرد مدلسازی ساختاری تفسیری بود.

روش‌شناسی: روش پژوهش توصیفی و به لحاظ هدف، کاربردی است. گردآوری اطلاعات، به صورت میدانی و به شیوه آمیخته کیفی و کمی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی ۱۸ نفر از خبرگان و در بخش کمی، ۷۰ نفر، شامل مدیران و کارشناسان دفتر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، مسئولان فدراسیون و هیأت ورزش‌های همگانی و مدیران تربیت بدنی شهرداری در کلانشهرهای ایران بودند. داده‌ها با بررسی اسنادی و نظرات خبرگان و با روش دلفی، پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۱۶ عامل توسعه ورزش شهروندی جمع‌آوری شد. روایی پرسشنامه را، ۱۰ نفر از استادان مدیریت ورزشی دانشگاه و یابایی آن را آزمون آلفای کرونباخ تأیید کردند ($\alpha = 0/86$). برای ساختاردهی عوامل و طراحی مدل از نظرات خبرگان، درصد فراوانی و تکنیک مدلسازی ساختاری تفسیری استفاده شد.

نتایج: یافته‌ها نشان داد که ۱۶ عامل مؤثر شناسایی شده بر توسعه ورزش شهروندی در ۷ سطح قرار گرفتند. عوامل چشم‌انداز و مدیریت کلان و برنامه‌ریزی و مدیریت جامع در سطح زیربنایی مدل قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: به طور کلی توجه به ورزش شهروندی باید در جهت‌گیری‌های کلان دولت قرار گرفته و مسئولان نسبت به طراحی و اجرای برنامه جامع توسعه ورزش شهروندی اقدام لازم را انجام دهند.

کلمات کلیدی: آینده‌نگاری، ایران، کلانشهر، ورزش شهروندی

مقدمه

ورزش، از این لحاظ که پدیده‌ای اجتماعی است می‌تواند به عنوان حوزه‌ای از جامعه‌شناسی به شمار رود. در حوزه جامعه‌شناسی ورزش، ارتباط، تأثیر و تعامل متقابل مردم و ورزش مطرح می‌شود. مردم ممکن است افراد ورزشکار در انواعی از ورزش‌ها باشند که در میدان‌های مسابقه، به رقابت می‌پردازند و یا افراد غیر ورزشکاری باشند که برای اهدافی چون تندرستی جسمانی و روانی و یا گذران اوقات فراغت به ورزش و فعالیت بدنی می‌پردازند. همه ساختارها، الگوها، سازمان‌ها و گروه‌های مختلف اجتماعی- فرهنگی مرتبط با ورزش در حوزه جامعه‌شناسی ورزشی جای می‌گیرند. شکی نیست که در دنیای امروز ورزش تأثیر مستقیم و غیر مستقیمی بر جامعه از نظر اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دارد (Movahedi, 2022)

ورزش و فعالیت‌های جسمانی به عنوان نیازی اجتماعی، از زمان‌های بسیار دور در ساختار جوامع بشری وجود داشته و جزئی از زندگی روزمره انسان‌ها بوده است (Nazari, 2018)؛ اما زندگی در دنیای امروز ابتکار عمل سریع را از انسان گرفته و او را دچار فقر حرکتی کرده و این فقر حرکتی مشکلات عدیده جسمی، روانی و اجتماعی را برای وی پدید آورده است. ورزش به عنوان راه حل راهبردی و ورزش همگانی به عنوان وسیله‌ای ارزان‌قیمت و فرح‌بخش، می‌تواند این مشکل را به نحو مطلوب حل کند (Tabatabaei et al., 2017). رواج ورزش همگانی و استقبال تمامی اقشار جوامع برای شرکت در برنامه‌های ورزشی و امور مربوط به آن، موجب افزایش نشاط و بهره‌وری ملی می‌شود. در این راستا، در فراهم آوردن نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش، ورزش و تفریح‌های سالم به عنوان فرایند اصلی مطرحند (Council, 2017). در واقع ورزش همگانی؛ یعنی ورزش برای همه. مفهوم ورزش همگانی که شامل دامنه سنی سه سال تا بیش از هفتاد سال می‌شود، انواع مختلف فعالیت‌های جسمی اعم از بازی‌های غیر منظم و خودجوش بومی تا تمرین‌های بدنی منظم را در بر گرفته که شامل ورزش صبحگاهی، فعالیت در پارک‌ها و فضای باز، کوه‌پیمایی یا کلاس‌های آمادگی جسمانی می‌شود و عموماً به ورزش‌های گروهی غیر رقابتی و بدون هزینه و یا ارزان‌قیمت اطلاق می‌گردد (Nazari & Shahvali, 2022)؛ بنابراین نقش ورزش و فعالیت بدنی، راهبردی بسیار مهم است که توانایی بالقوه‌ای در یاری رساندن به اهداف سلامتی، اجتماعی و اقتصادی دارد. ورزش‌های همگانی و تفریحی، بخشی مهم از این راهبرد است؛ زیرا ورزش همگانی، ماهیتی تفریحی، آزادانه و انتخابی دارد و همین امر سبب شکل‌گیری آثار مختلف آن از قبیل سلامت جسمانی و روانی، لذت‌بخشی و با نشاط بودن شده است (Zangiabadi et al., 2009). در ایران به ورزش همگانی و تفریحی به طور سازمان یافته، کمتر توجه شده است؛ مشارکت کم جامعه در ورزش همگانی و فقدان نظام قانونی یکپارچه و اجرایی برای استعدادیابی و پرورش ورزشکاران، موجب ضعف در ورزش قهرمانی و کاهش زمینه ظهور و بروز استعدادهای ورزشی شده است و نیاز به ایجاد مراکزی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در ورزش همگانی و قهرمانی، بیش از پیش احساس می‌گردد (Shahvali Kohshouri et al., 2022).

فلسفه ورزش همگانی، تشویق شهروندان به ورزش و فعالیت‌های فیزیکی است و نیز پیامی برای سیاست‌گذاران دارد تا از موقعیت خود برای پیشبرد این هدف و فراهم آوردن فرصت برای مشارکت عموم افراد استفاده کنند (Aman et al., 2009). ورزش همگانی؛ یعنی فعالیت‌های بدنی داوطلبانه و اختیاری که در اوقات فراغت به انجام می‌رسد، امکان پرداختن به آن برای همگان وجود دارد و هدف از آن، رقابت و پیروزی نبوده بلکه هدف اصلی از پرداختن به چنین ورزش‌هایی، تفریح، توسعه و بهسازی انسان‌هاست (Javadipour et al., 2019). پرداختن به ورزش همگانی و تفریحی در اغلب شهرهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از جایگاه خاصی برخوردار است. درصد شرکت در ورزش شهروندی شهرهای مختلف، می‌تواند تصویر خوبی از وضعیت ورزش شهروندی و اهمیت آن در شهرهای مختلف جهان ارائه دهد. گزارش شده است که در فنلاند ۰/۸۱، هلند ۰/۷۷، آلمان ۰/۷۵، سوئد ۰/۷۱، دانمارک ۰/۶۲، اسپانیا ۰/۶۰، فرانسه

۰/۵۷، آمریکا ۰/۵۷، استرالیا ۰/۵۲، پرتغال ۰/۴۰، هنگ کنگ ۰/۴۵، سنگاپور ۰/۳۸، کانادا ۰/۳۴، چین ۰/۳۳، یونان ۰/۵۵ از مردم در ورزش و فعالیت‌های تفریحی مشارکت می‌کنند (Parsamehr et al., 2014) و مشارکت مردم ایران در فعالیت‌های ورزشی، ۱۹ درصد است (Javadipour et al., 2018) که گویای ضرورت مهیا کردن شرایط برای افزایش مشارکت مردم در ورزش و نهادینه کردن ورزش شهروندی در ایران است (Tabesh et al., 2021).

در نروژ سه وزارتخانه، مسئولیت توسعه ورزش شهروندی و تفریحی را بر عهده دارند. وزارت بهداشت کمک به افزایش تحرک جسمی و فعالیت‌های بدنی، وزارت آموزش و تحقیقات، مسئولیت توسعه تربیت بدنی در مدرسه و از طریق وزارت ورزش، مسئول تأمین فرصت‌های ورزش برای همه‌اند. نقش دولت در ورزش، دادن تسهیلات و حمایت مالی از سازمان‌های داوطلبانه است. عوامل مؤثر شامل اولویت دادن به ورزش کودکان، استعدادیابی و پرورش استعدادها، تأسیس باشگاه‌های ورزشی توسط شهرداری‌ها و توسعه اماکن توسط دولت است (Skille, 2011). ضمن اینکه گزارش شده است که تاکنون برای تعیین مشارکت در ورزش به طور قاطع به الگوی خاصی دست نیافته‌اند؛ اما سن، جنسیت، محدودیت زمانی، درآمد و سطح تحصیلات، بر نوع و میزان مشارکت در ورزش مؤثر است برای مثال با افزایش سن، مشارکت در پیاده‌روی افزایش می‌یابد. نمونه دیگر اینکه مدرسه در میزان مشارکت نوجوانان در ورزش اثرگذار است (Grima et al., 2017). مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش را ارائه کرده؛ براساس این مدل، اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصاد ملی به منزله بیرونی‌ترین لایه و سپس محیط فیزیکی و محیط اجتماعی بر مشارکت فرد در ورزش اثر می‌گذارند (Van Tuyckom, 2011). کروزیانسکا و پوزتا (۲۰۱۹) در تبیین عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی لهستان، عوامل را در حیطه‌های اقتصادی، اجتماعی و مکانی مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها به عوامل آماده‌سازی زیرساخت‌ها برای ساکنان، ارتقاء ایده یک شیوه زندگی فعال، ایجاد تصویر شهر با ورزش و تفریح، گسترش زیرساخت، حمایت از ورزش انبوه، تبلیغ ورزش برای کودکان و نوجوانان، فعالیت باشگاه‌های ورزشی اشاره کردند (Kruszyńska & Poczta, 2019). کوکولاکاکیس و همکاران (۲۰۱۲) دریافتند که در اسپانیا و انگلستان با افزایش سن، مشارکت در ورزش به هفته‌ای یک بار کاهش می‌یابد و سطح تحصیلات عالی، شغل حرفه‌ای، سن جوانی و مرد بودن، وقت آزاد، نگرش شخصی و احساسات فردی، سواد ورزشی و درآمد، همه عوامل مرتبط با مشارکت بیشتر در ورزش است و بازنشستگی، تأثیری منفی در مشارکت ورزشی دارد (Kokolakakis et al., 2012). به نظر می‌رسد عواملی از قبیل آموزش و ارتقاء دانش عمومی، آگاهی از ارزش‌های ورزش، باعث بهبود نگرش مثبت با فعالیت‌های ورزش می‌شود. مؤلفه‌های خدمات شامل تأمین امکانات تفریحی ورزشی و سازماندهی فعالیت‌های اوقات فراغت توسط سازمان‌های مختلف می‌شوند تا مردم به ورزش شهروندی تشویق شوند و شعار ورزش برای همه محقق شود (Huang et al., 2019). در ششمین برنامه توسعه ملی ورزش تایلند به عوامل ارتقاء ورزش پایه و آموزش ورزشی برای کودکان و نوجوانان، توسعه آموزش، آموزش تربیت بدنی در مدارس سراسر تایلند، توسعه ورزش‌های پایه در محلات و خارج از مدارس، ایجاد شبکه ارتباطات بین مدارس و جوامع محلی، امکان دسترسی به ورزش برای همه گروه‌های شهروندی، توسعه ساخت و ساز فضای ورزشی مناسب برای همه گروه‌های جمعیتی، توسعه منابع انسانی در ورزش و توسعه نهضت داوطلبی برای توسعه ورزش برای همه اشاره شده است (Shongpranam et al, 2021).

به نظر می‌رسد عوامل تقویت‌کننده و تضعیف‌کننده ورزش شهروندی به عنوان شرایط علی، بستر سخت‌افزاری و نرم افزاری به عنوان زمینه حاکم، عوامل سطح رفتاری، ساختاری و محیطی به عنوان شرایط مداخله‌گر، همچنین اقدامات تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی و عمرانی، به عنوان راهبردها و تأمین منافع ملی، پیامدهای اقتصادی، توسعه ورزشی، پیامدهای بهداشتی-سلامتی و فرهنگی-اجتماعی، به عنوان نتایج حاصل از کاربردها باشد

(Allahmoradi, Razavi, & Doosti, 2020). در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی - فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال» نشان داده شد که بین عوامل حمایت خانواده، تصور خویش از بدن، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی شهروندان و میزان گرایش آن‌ها به ورزش رابطه مثبتی وجود دارد (Abedini & Talebi, 2017). در طراحی مدل مشارکت در ورزش‌های تفریحی با رویکرد بازاریابی اجتماعی دریافتند که ضریب تأثیر مؤلفه‌های مربوط به بازاریابی اجتماعی مقادیر زیاد و معناداری‌اند و از بین هر سه آنها، ارتباطات بازاریابی اجتماعی، از ضریب تأثیر قوی‌تری برخوردار است و پس از آن هزینه مشارکت و قابلیت دسترسی قرار داشتند. همچنین در مدل به دست آمده، ضریب تأثیر بین فرهنگ مشارکت با بازاریابی اجتماعی در ارتباط با مدیریت و در نهایت در ارتباط با مشارکت در ورزش گزارش شده است که حاکی از اهمیت فراوان فرهنگ مشارکت است؛ بنابراین فرهنگ، مقوله‌ای پایه‌ای برای سایر مقوله‌های مطرح شده در مدل است (Tatari et al., 2019). زمینه‌های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران به ترتیب اولویت، شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیطی و عوامل اقتصادی است (M Javadipour et al., 2018).

بحث مدیریت و رهبری، موضوعی است که همواره با زندگی اجتماعی انسان مطرح بوده است (Rafeei Dehkordi et al., 2022). انجام موفقیت‌آمیز هر کار گروهی، مستلزم مدیریت صحیح و کارآمد است (Nazari & Tahami, 2014)؛ بنابراین افراد در دستیابی به اهداف گروهی، به مدیر یا رهبر توانمند و اثرگذار نیاز دارند (Nazari, Ghasemi, & Sohrabi, 2015)؛ از این رو رهبری و مدیریت در حوزه ورزش شهروندی برای شکل دادن به دیدگاه جامعه، پاسخ به تغییر و پذیرش نوآوری اهمیت زیادی دارد، به حدی که مطالعات نشان داده است که سازمان‌ها در صورتی می‌توانند موفق باشند که مدیران و کارکنان انطباق‌پذیر بوده و با یکدیگر برای بهبود سیستم‌ها و فرآیندهای کاری تلاش نمایند (Rasoul Nazari et al., 2012). الگوی مدیریتی، نوعی الگوی رفتاری به نسبت پایدار است که از ویژگی‌های مدیران ورزشی به حساب می‌آید (Sadeghi et al., 2022).

مرور مطالعات فوق، بیانگر اهمیت و ضرورت مشارکت در فعالیتهای بدنی و توسعه ورزش همگانی و شهروندی است. شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت اجتماعی در ورزش شهروندی کلانشهرها ضرورت دارد؛ اما تمرکز مدیران به طور همزمان بر عوامل متعدد شناسایی شده دشوار است. چنانچه اولویت‌های اقدام تعیین گردد، مدیران در وهله اول بر عواملی تمرکز می‌کنند که اثرگذاری بیشتری دارد. در این رابطه مدلسازی ساختاری تفسیری، بینشی جدید را در مورد روابط میان عناصر مختلف سیستم و ساختاری مبتنی بر اهمیت و یا تأثیرگذاری عناصر بر یکدیگر فراهم می‌نماید و تصویری گویا به نمایش می‌گذارد. تاکنون در زمینه همسنجی و مقایسه تطبیقی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی و سپس شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی در کلانشهرهای ایران و نیز سطح‌بندی و تعیین میزان اثرگذاری عوامل، تحقیقی صورت نگرفته است؛ از این رو انجام تحقیق در این زمینه بسیار ضروری به نظر می‌رسد. در واقع شناسایی عوامل بر آگاهی و دانش مدیران در زمینه توسعه ورزش شهروندی می‌افزاید و سطح‌بندی عوامل شناسایی شده، اولویت‌های تصمیم و اقدام را تعیین خواهد کرد و مدیران در تصمیمات و اقدامات خود دچار سردرگمی نخواهند شد؛ بنابراین در تحقیق حاضر، محقق، ابتدا به دنبال شناسایی و تبیین عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش شهروندی در کلانشهرهای ایران است و سؤال اصلی پژوهش این است که آیا این مدل از برزش مناسبی برخوردار است؟

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و با روش توصیفی- تطبیقی انجام گرفت. گردآوری اطلاعات، به صورت میدانی و به شیوه آمیخته کیفی و کمی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی ۱۸ نفر از خبرگان بر اساس تسلط نظری، تخصص، تجربه، دسترسی و تمایل به صورت هدفمند انتخاب شدند و در بخش کمی، ۷۰ نفر، شامل مدیران و کارشناسان دفتر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان (۱۰ نفر)، مسئولان فدراسیون ورزش‌های همگانی و هیات‌های تابعه در استان‌ها (۴۲ نفر) و مدیران فرهنگی و تربیت بدنی شهرداری‌های کلانشهرهای ایران (۱۸ نفر) بودند. به دلیل محدود بودن اعضا، جامعل آماری به صورت تمام‌شمار به عنوان نمونه در نظر گرفته شد. ابتدا با استفاده از مطالب مندرج در ادبیات پیشینه و ۱۸ مصاحبه درمورد عوامل اثرگذار توسعه ورزش شهروندی، ۲۳ عامل شناسایی شد. با استفاده از روش دلفی ۱۶ عامل اثرگذار در توسعه ورزش شهروندی ایران شناسایی و نهایی گردید. سپس پرسشنامه محقق ساخته طراحی گردید؛ به این صورت که ابتدا داده‌های حاصل از ادبیات پیشینه، پرسشنامه باز و مصاحبه‌ها و همچنین اطلاعات حاصل از مقایسه تطبیقی، پرسشنامه اولیه تهیه شد و در اختیار اعضای پنل دلفی قرار گرفت. پس از تجزیه و تحلیل و نظرات اصلاحی اعضای پنل دلفی، پرسشنامه، پایش و اصلاح شد و برای اعلام نظر مجدد و تعیین میزان اهمیت هرکدام از گویه‌ها، برای خبرگان (اعضای پنل دلفی) ارسال گردید. در پایان برای تجدید نظر در مورد عوامل و ترتیب اهمیت آنها، پرسشنامه برای خبرگان ارسال و توافق کلی اعضا، حاصل گردید. روایی آن توسط ۱۰ نفر از استادان دانشگاه و پایایی آن با آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد ($\alpha = 0/86$). در بخش دوم تحقیق، ابتدا عوامل شناسایی شده در جدول ماتریس خودتعاملی ساختاری درج گردید و به صورت پرسشنامه در اختیار نمونه کیفی پژوهش قرار گرفت و از آنان خواسته شد که عوامل را دو به دو به صورت زوجی مقایسه و به شرح زیر نظرات خود را اعلام کنند؛ به این صورت که چنانچه عامل i بر عامل j تأثیر می‌گذارد حرف V ، در صورتی که عامل j بر عامل i تأثیر می‌گذارد حرف A ، اگر تأثیر دوطرفه است، حرف X و در صورتی که مقایسه ارتباط دو عامل، هیچکدام بر دیگری تأثیر نمی‌گذارد، حرف O بنویسند. در ادامه برای تعیین روابط علی- معلولی عوامل، از روش مدل‌سازی ساختاری - تفسیری استفاده شد. این روش دارای چهار گام به شرح زیر است:

گام اول) ایجاد ماتریس خودتعاملی ساختاری: بر اساس نظر اکثریت نمونه کیفی تحقیق، جمع‌بندی نتایج داده‌های پرسشنامه ماتریس خودتعاملی به عنوان نظر نهایی در جدول مربوط درج گردید. گام دوم) به دست آوردن ماتریس دست‌یابی: در این گام نمادهای تعاملی ساختاری به شرح زیر به صفر و یک تبدیل شدند. گام سوم) تعیین سطح موانع و ماتریس استاندارد: برای تعیین سطح هریک از عوامل، برای هریک از آنها مجموعه خروجی (دسترس)، ورودی (پیش‌نیاز) و اشتراک‌ها تعیین شد. متغیری در سطح اول قرار می‌گیرد که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشند. پس از تعیین متغیرهای سطح اول، برای تعیین سطح دوم، متغیرهای سطح اول را از جدول حذف کرده، سپس با بقیه متغیرها جدول بعدی را تشکیل گردید. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم را مشخص شد و این کار تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه یافت. در نهایت ماتریس استاندارد را تشکیل شد. گام چهارم) تشکیل مدل ساختاری تفسیری استاندارد: در این گام با توجه به سطوح تعیین شده، الگوی ساختاری تفسیری، ترسیم مدل انجام گردید.

یافته‌ها

در بخش کمی تحقیق، ۵۸/۵۷ درصد از نمونه آماری، مرد و ۴۱/۴۳ درصد زن بودند، ۳۲/۸۶ درصد نمونه، دارای مدرک دکترا و یا دانشجوی دکترا، ۵۲/۸۶ درصد، دارای مدرک فوق لیسانس و ۱۴/۲۸ درصد، دارای مدرک لیسانس بودند.

۶۵/۷۱ درصد از نمونه آماری تحقیق، دارای سابقه کار بیشتر از ده سال و ۳۴/۲۹ درصد، دارای سابقه کمتر از ده سال در مدیریت ورزش همگانی در وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون و هیأت‌های ورزش همگانی و یا تربیت بدنی شهرداری‌ها بودند. در بخش کیفی تحقیق (خبرگان)، ۶۱/۱۱ درصد مرد و ۳۸/۸۹ زن بودند. ۳۸/۸۹ درصد دارای مدرک دکترا، ۵۰ دارای مدرک فوق لیسانس و ۱۱/۱۱ دارای مدرک لیسانس بودند. ۸۳/۳۳ درصد دارای سابقه‌ای بیش از ده سال و ۱۶/۶۷ درصد از خبرگان، کمتر از ده سال در مدیریت ورزش همگانی در وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون و هیأت‌های ورزش همگانی و یا تربیت بدنی شهرداری‌ها بودند.

با توجه به ادبیات پیشینه، مقایسه تطبیقی، تبیین و تفسیر شباهت‌ها و تفاوت‌ها و نظرات خبرگان با بهره‌گیری از روش دلفی، تعداد ۱۶ عامل اثرگذار مهم بر توسعه ورزش شهروندی ایران شناسایی گردید. برای ساختاردهی عوامل، ابتدا برای تشکیل ماتریس خود تعاملی ساختاری، یک ماتریس شانزده در شانزده حاوی عوامل توسعه ورزش شهروندی تشکیل و به صورت پرسشنامه در اختیار نمونه کیفی تحقیق قرار گرفت. آن‌ها بر اساس اصول و قواعد یاد شده در روش تحقیق، ماتریس را تکمیل کردند. سپس بر اساس نظر اکثر نمونه تحقیق، ماتریس خودتعاملی ساختاری، تشکیل شد. فهرست عوامل و یافته‌های خود تعاملی ساختاری در جدول شماره ۱ درج گردیده است.

جدول ۱: ماتریس خودتعاملی ساختاری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران

		ردیف															
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱	چشم‌انداز و مدیریت کلان	X	A	V	X	V	X	X	A	O	O	X	X	A	A	A	
۲	ایمنی فضاهای ورزشی	X	X	A	X	V	V	x	O	V	O	X	X	O	O		
۳	نیروهای داوطلبی	O	A	A	X	V	V	V	V	A	X	X	O	A			
۴	کیفیت، کمیت و جذابیت اماکن	X	O	X	X	V	V	V	V	O	O	V	V				
۵	تنوع امکانات ورزشی و میزان هزینه	X	A	A	O	A	V	A	A	A	O	X					
۶	توجه به بهداشت و سلامتی	X	X	A	A	V	X	X	A	A	X						
۷	مشارکت مسئولان در برنامه‌ها	X	A	X	O	O	X	A	A	A							
۸	توسعه شبکه ارتباطی، اطلاعاتی و تبلیغاتی	A	X	X	V	A	V	V	A								
۹	حمایت مسئولان و سازمان‌ها	O	A	X	O	V	V	V									
۱۰	کمیته ورزش شهروندی	A	X	A	X	V	X										
۱۱	وضعیت اقتصادی و معیشتی افراد	X	A	A	V	X											
۱۲	توجه به مناطق و شهرک‌ها	X	A	A	X												
۱۳	اقدامات آموزشی	X	A	A													
۱۴	وضعیت دسترسی به اماکن ورزشی	O	A														
۱۵	برنامه‌ریزی و مدیریت جامع	A															
۱۶	باور و نگرش مثبت به ورزش																

گام دوم) به دست آوردن ماتریس دستیابی برای به دست آوردن ماتریس دستیابی نمادهای تعاملی ساختاری به صفر و یک بر حسب قواعد زیر تبدیل شدند.

- در صورتی که ورودی (j، i)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری V باشد، در ورودی

- (i, j) در ماتریس دسترس‌پذیری یک و در ورودی (i, j) صفر قرار داده می‌شود.
- در صورتی که ورودی (i, j)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری A باشد، در ورودی (i, j) در ماتریس دسترس‌پذیری صفر و در ورودی (j, i) یک قرار داده می‌شود.
 - در صورتی که ورودی (i, j)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری X باشد، در ورودی (i, j) در ماتریس دسترس‌پذیری یک و در ورودی (j, i) یک قرار داده می‌شود.
 - در صورتی که ورودی (i, j)، محل برخورد سطر i و ستون j در ماتریس خودتعاملی ساختاری O باشد، در ورودی (i, j) در ماتریس دسترس‌پذیری صفر و در ورودی (j, i) صفر قرار داده می‌شود.
- نتایج ماتریس دستیابی نهایی در جدول شماره ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲: ماتریس دسترسی نهایی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی ایران

عوامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	نفوذ
۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۰
۲	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۱
۳	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۰
۴	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۲
۵	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۶	۶
۶	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۱	۱۱
۷	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۶	۶
۸	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۱	۱۱
۹	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۰	۱۰
۱۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۱	۱۱
۱۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۸	۸
۱۲	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۶	۶
۱۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۹	۹
۱۴	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۴	۱۴
۱۵	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۴	۱۴
۱۶	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱۰	۱۰
وابستگی	۱۲	۸	۸	۴	۱۳	۱۵	۱۰	۶	۶	۱۲	۱۵	۱۳	۶	۷	۶	۱۳	۱۳

گام سوم) تعیین سطح و ماتریس استاندارد

برای تعیین سطح، با استفاده از ماتریس دستیابی، مجموعه قابل دستیابی (خروجی) و مجموعه پیش‌نیاز (ورودی) و عناصر مشترک برای هر مانع تعیین می‌شود. در اولین جدول تکرار، متغیرهایی در سطح اول مدل قرار می‌گیرند که مجموعه خروجی و عناصر مشترک آن کاملاً یکسان باشند. پس از تعیین عوامل سطح اول، جدول بعدی را تشکیل می‌دهیم و آن‌ها از جدول حذف می‌شوند و با بقیه عوامل، جدول بعدی تشکیل می‌شود. در جدول دوم نیز همانند جدول اول، عوامل سطح دوم مشخص و سپس جدول تعیین سطح سوم عوامل تشکیل و همانند عوامل سطح اول، عوامل سطح دوم نیز از جدول حذف می‌شود. این کار تا تعیین همه سطوح ادامه می‌یابد. سپس با مرتب کردن عناصر با توجه به سطوح به دست آمده، ماتریس استاندارد تشکیل می‌شود.

جدول ۳. تعیین سطح عوامل (سطح اول)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱.۴.۷.۹.۱۱.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۳.۷.۹.۱۰.۱۱.۱۳	۱.۷.۹.۱۱.۱۳	
۲		۲.۳.۴.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۶	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	
۳	۱	۳.۸.۱۰.۱۱	۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۳.۸.۱۰.۱۱	اول
۴		۳.۴.۷.۹.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵	۱.۲.۴.۵.۶.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۵.۱۶	۴.۹.۱۱.۱۲.۱۵	
۵	۱	۴.۵.۶.۱۱.۱۵	۴.۵.۶.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۴.۱۵	۴.۵.۶.۱۱.۱۵	اول
۶		۳.۴.۵.۶.۷.۱۰.۱۱.۱۲.۱۵.۱۶	۵.۶.۷.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۵.۶.۷.۱۲.۱۵.۱۶	
۷		۱.۳.۶.۷.۹.۱۱.۱۴	۱.۲.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۱.۶.۷.۹.۱۱	
۸		۲.۳.۵.۶.۷.۸.۱۰.۱۱.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۱.۱۳.۱۵	
۹		۱.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴	۱.۲.۳.۴.۷.۹.۱۴.۱۵.۱۶	۱.۴.۷.۹.۱۴	
۱۰		۱.۲.۳.۴.۵.۷.۸.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۳.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۱.۱۳.۱۵	۲.۳.۷.۸.۱۰.۱۲.۱۱.۱۳.۱۵	
۱۱	۱	۱.۳.۴.۷.۸.۱۰.۱۱	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۴.۱۵.۱۶	۱.۳.۴.۷.۸.۱۰.۱۱	اول
۱۲		۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۶	۱.۲.۴.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۴.۱۵	۲.۴.۶.۱۲.۱۴	
۱۳		۱.۲.۳.۶.۷.۸.۱۰.۱۳.۱۴.۱۶	۱.۲.۴.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	
۱۴		۳.۵.۹.۱۱.۱۲.۱۴.۱۶	۴.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵	۹.۱۲.۱۴	
۱۵		۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۴.۵.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	۲.۴.۵.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	
۱۶		۳.۴.۶.۷.۹.۱۵.۱۶	۱.۲.۶.۸.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۶.۱۵.۱۶	

نتایج مرحله اول سطح‌بندی نشان داد که عوامل ردیف‌های سوم، پنجم و دهم یکسان است. نتایج مرحله دوم سطح‌بندی در جدول شماره ۴ درج گردیده است.

جدول ۴. تعیین سطح عوامل (سطح دوم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱.۴.۷.۹.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۳.۷.۹.۱۰.۱۳	۱.۷.۹.۱۳	
۲		۲.۴.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۶	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	
۴		۴.۷.۹.۱۲.۱۴.۱۵	۱.۲.۴.۵.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵.۱۶	۴.۹.۱۲.۱۵	
۶	۲	۴.۶.۷.۱۰.۱۲.۱۵.۱۶	۶.۷.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۶.۷.۱۲.۱۵.۱۶	
۷		۱.۶.۷.۹	۱.۲.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۱.۶.۷.۹	دوم
۸		۲.۳.۵.۶.۷.۸.۱۰.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	
۹		۱.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴	۱.۲.۳.۴.۷.۹.۱۴.۱۵.۱۶	۱.۴.۷.۹.۱۴	
۱۰		۱.۲.۴.۷.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۳.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۷.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	
۱۲		۲.۴.۶.۷.۸.۱۲.۱۳.۱۴.۱۶	۱.۲.۴.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۴.۱۵	۲.۴.۶.۱۲.۱۴	
۱۳		۱.۲.۶.۷.۸.۱۰.۱۳.۱۴.۱۶	۱.۲.۴.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	
۱۴	۲	۹.۱۲.۱۴	۴.۷.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵	۹.۱۲.۱۴	دوم
۱۵		۲.۴.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	
۱۶		۴.۶.۷.۹.۱۱.۱۵.۱۶	۱.۲.۶.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۴.۱۵.۱۶	۶.۱۵.۱۶	

نتایج مرحله دوم سطح‌بندی نشان داد که عوامل هفتم و چهاردهم یکسان است نتایج سطح سوم سطح‌بندی عوامل در جدول شماره ۶ درج گردیده است.

جدول ۵. تعیین سطح عوامل (سطح سوم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱.۴.۹.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۳.۹.۱۰.۱۳	۱.۹.۱۳	
۲		۲.۴.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۶	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	
۴	۳	۴.۹.۱۲.۱۵	۱.۲.۴.۵.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵.۱۶	۴.۹.۱۲.۱۵	سوم
۶		۴.۶.۱۲.۱۵.۱۶	۶.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۶.۱۲.۱۵.۱۶	
۸		۲.۳.۵.۶.۸.۱۰.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	
۹		۱.۴.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۱.۲.۳.۴.۹.۱۵.۱۶	۱.۴.۹	
۱۰		۱.۲.۴.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۳.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	
۱۲		۲.۴.۷.۸.۱۲.۱۳.۱۶	۱.۲.۴.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵	۲.۴.۶.۱۲	
۱۳		۱.۲.۸.۱۰.۱۳.۱۶	۱.۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	
۱۵		۲.۴.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۵.۱۶	
۱۶	۳	۴.۶.۹.۱۵.۱۶	۱.۲.۴.۶.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵.۱۶	۴.۶.۱۵.۱۶	سوم

نتایج مرحله سوم سطح‌بندی نشان داد که عوامل چهارم و شانزدهم یکسان است. نتایج سطح چهارم سطح‌بندی عوامل در جدول شماره ۶ درج گردیده است.

جدول ۶. تعیین سطح عوامل (چهارم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱.۹.۱۲.۱۳	۱.۳.۹.۱۰.۱۳	۱.۹.۱۳	
۲	۴	۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳	چهارم
۶	۴	۶.۱۲.۱۵	۶.۸.۹.۱۲.۱۳.۱۵	۶.۱۲.۱۵	چهارم
۸		۲.۳.۵.۶.۸.۱۰.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	
۹		۱.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳	۱.۲.۳.۹.۱۵	۱.۹	
۱۰	۴	۲.۸.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۳.۸.۱۰.۱۳.۱۵	چهارم
۱۲		۲.۷.۸.۱۲.۱۳	۱.۲.۶.۹.۱۰.۱۲.۱۵	۲.۶.۱۲	
۱۳		۱.۲.۸.۱۰.۱۳	۱.۲.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۱.۲.۱۰.۱۳	
۱۵		۲.۶.۸.۹.۱۰.۱۲.۱۳.۱۵	۲.۶.۸.۱۰.۱۵	۲.۶.۸.۱۰.۱۵	

نتایج مرحله چهارم نشان داد که عوامل دوم، ششم و دهم یکسان است. برای تعیین عوامل سطح پنجم، عوامل سطح چهارم از جدول حذف می‌شود. نتایج سطح پنجم در جدول شماره ۷ درج گردیده است.

جدول ۷. تعیین سطح عوامل (سطح پنجم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱،۹،۱۲،۱۳	۱،۳،۹،۱۰،۱۳	۱،۹،۱۳	
۸	۵	۳،۸،۱۳،۱۵	۳،۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۳،۸،۱۳،۱۵	پنجم
۹		۱،۸،۹،۱۲،۱۳	۱،۲،۳،۹،۱۵	۱،۹	
۱۲		۷،۸،۱۲،۱۳	۱،۹،۱۲،۱۵	۱۲	
۱۳	۵	۱،۱۳	۱،۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۱،۱۳	پنجم
۱۵		۸،۹،۱۲،۱۳،۱۵	۸،۱۵	۸،۱۵	

نتایج مرحله پنجم سطح‌بندی نشان داد که عوامل هشتم و سیزدهم یکسان است. برای تعیین متغیرهای سطح ششم، عوامل سطح پنجم از جدول حذف می‌شود. نتایج در جدول شماره ۸ درج گردیده است.

جدول ۸. تعیین سطح عوامل (سطح ششم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱		۱،۹،۱۲	۱،۳،۹	۱،۹	
۹	۶	۱،۹	۱،۲،۳،۹،۱۵	۱،۹	ششم
۱۲	۶	۱۲	۱،۹،۱۲،۱۵	۱۲	ششم
۱۵		۹،۱۲،۱۵	۱۰،۱۵	۱۵	

نتایج مرحله ششم سطح‌بندی نشان داد که عوامل سوم و دهم یکسان است؛ بنابراین در سطح اول مدل ساختاری-تفسیری قرار گیرند. برای تعیین متغیرهای سطح دوم، عوامل سطح ششم از جدول حذف می‌شود. نتایج در جدول شماره ۹ درج گردیده است.

جدول ۹. تعیین سطح عوامل (سطح هفتم)

ردیف عوامل	تکرار	خروجی‌ها	ورودی‌ها	اشتراک‌ها	سطح
۱	۷	۱	۱	۱	هفتم
۱۵	۷	۱۵	۱۵	۱۵	هفتم

نتایج مرحله هفتم سطح‌بندی در جدول ۹ نشان داد که مجموعه خروجی و مشترک عوامل اول و پانزدهم یکسان است؛ بنابراین در سطح هفتم مدل قرار گیرند. پس از مشخص شدن سطوح عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی، مدل نهایی در هفت سطح ساختاری تفسیری ترسیم گردید. شکل شماره یک، الگوی ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی ایران را نشان می‌دهد.

شکل شماره ۱. الگوی ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران

در الگوی ساختاری تفسیری، سلسله مراتب اثرگذاری از سطوح پایین به سمت سطوح بالاست. عوامل سطوح پایین در ایجاد یا تقویت عوامل بالایی مدل، نقش هدایتگری ایفا می‌کنند و عوامل رأس مدل (سطح اول) بیشترین اثرپذیری و کمترین اثرگذاری را دارند و ایجاد یا تقویت آن‌ها به تحقق عوامل سطوح پایین‌تر وابسته است؛ بنابراین عوامل قرار گرفته در پایین مدل در اولویت تصمیم و اقدام قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق، بررسی تطبیقی و طراحی مدل توسعه ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری بود. توسعه ورزش شهروندی، کمک فراوانی به ارتقاء کیفیت زندگی افراد، توسعه ارتباطات اجتماعی، شادابی مردم و سلامتی مردم خواهد کرد. یکی از راه‌های توسعه ورزش شهروندی، شناسایی عوامل اثرگذار و تلاش در جهت فراهم شدن زمینه تحقق عوامل است تا به افزایش مشارکت مردم در ورزش‌های تفریحی و همگانی کمک نماید. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که تعداد ۱۶ عامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی در کلانشهرهای ایران وجود دارد. در صورتی که برنامه‌ریزی مناسب صورت گیرد و تصمیمات و اقدامات سنجیده‌ای در راستای تحقق این عوامل اتخاذ شود، ورزش شهروندی در مسیر توسعه قرار خواهد گرفت. توجه و تمرکز مسئولان به عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت مردم در فعالیت‌های بدنی و ورزش تفریحی و شهروندی، باعث خواهد شد تا شاهد افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی در کلانشهرها باشیم؛ اما با توجه به توانایی‌ها و ظرفیت‌های محدود، تمرکز هم‌زمان به تمام عوامل، دشوار به نظر می‌رسد. بدیهی است که تأثیر عوامل در مقایسه با یکدیگر یکسان نیست. برخی عوامل از اثرگذاری زیاد و برخی از اثرگذاری کمتری برخوردارند. عواملی باید در اولویت اقدام قرار گیرند که اثرگذاری بیشتری دارند. سطح‌بندی عوامل با

استفاده از روش مدلسازی ساختاری تفسیری، این امکان را به مدیران می‌دهد که در وهله اول، بر عواملی متمرکز شوند که هدایت‌گری و اثرگذاری بیشتری دارند و بر ایجاد دیگر عوامل توسعه ورزش شهروندی اثرگذارند یا نقش تسهیل‌گری ایفا می‌کنند؛ بنابراین سطح‌بندی و تعیین اولویت در تصمیم‌گیری و اقدام باعث می‌شود که تلاش‌ها برای توسعه ورزش شهروندی ایران با سرعت بیشتری به نتیجه برسد؛ از این رو، جهت تعیین اولویت‌های اقدام و تصمیم، ۱۶ عامل شناسایی شده با استفاده از تکنیک مدلسازی ساختاری تفسیری سطح‌بندی گردید.

بر اساس یافته‌های تحقیق، عوامل مؤثر بر توسعه ورزش شهروندی ایران در هفت سطح قرار گرفتند. یافته‌ها مشخص نمود که عوامل باور و نگرش مثبت به ورزش، مشارکت مسئولان در برنامه‌ها و توجه به بهداشت و سلامتی در رأس مدل ساختاری تفسیری قرار گرفته‌اند. اسکیل و ساونبوم^۱ (۲۰۱۲) در تحقیقی اشاره کردند که در نروژ سه وزارتخانه، مسئولیت توسعه ورزش شهروندی و تفریحی را بر عهده دارند. وزارت بهداشت به افزایش تحرک جسمی و فعالیت‌های بدنی کمک می‌کند، تأسیس باشگاه‌های ورزشی توسط شهرداری‌ها و توسعه اماکن توسط دولت است. الله مرادی و همکاران (۲۰۲۰) به پیامدهای بهداشتی-سلامتی ناشی از مشارکت در ورزش، دست یافتند که با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. عوامل سطح اول به عنوان هدف نهایی به حساب می‌آیند. در صورتی که عوامل سطوح پایین‌تر مدل محقق شود و از اثرگذاری و هدایتگری مطلوبی برخوردار باشند، دستیابی به عوامل بالای مدل، تسهیل خواهد شد. ضروری است که تدابیری اندیشیده شود تا ضمن مشارکت مسئولان و مدیران در فعالیت‌های ورزش شهروندی، باورها و نگرش جامعه به ورزش بهبود یافته و حساسیت لازم نسبت به ورزش در جامعه حاصل گردد.

در سطح دوم الگوی تحقیق، عوامل تنوع امکانات ورزشی و میزان هزینه و نیز ایمنی فضاهای ورزشی قرار گرفته‌اند که بر توسعه ورزش همگانی مؤثرند. کروزیانسکا و پوزتا (۲۰۱۹) توسعه زیرساخت‌های ورزشی، عابدینی و طالبی (۲۰۱۷) به رابطه مثبت سرمایه اقتصادی افراد جهت مشارکت در ورزش همگانی دست یافتند که با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. عوامل سطح دوم در مدل طراحی شده، ضمن تأثیرپذیری از عوامل سطوح پایین‌تر، بر عوامل رأس مدل تأثیرگذارند. مسئولین وزارت ورزش و جوانان و شهرداری‌های کلانشهرها باید نسبت به احداث فضاهای متنوع ورزشی در محلات و پارک‌ها، برای سلیقه‌های مختلف مردم اقدام لازم را انجام دهند. ضمن اینکه باید استفاده از اماکن تا حد امکان، کم هزینه باشد تا همه اقشار بتوانند از امکانات و فضاهای ورزشی استفاده نمایند.

در سطوح میانی مدل طراحی شده این تحقیق، حمایت مسئولین و سازمان‌ها، عوامل نیروهای داوطلب، کیفیت، کمیت و جذابیت اماکن، مشارکت مسئولان در برنامه‌ها، توسعه شبکه ارتباطی، اطلاعاتی و تبلیغاتی، کمیته ورزش شهروندی، وضعیت اقتصادی و معیشتی افراد، وضعیت دسترسی به اماکن ورزشی، اقدامات آموزشی و توجه به مناطق و شهرک‌ها قرار گرفته‌اند. کمیسیون ورزش هنگ کنگ به عواملی از قبیل آموزش و ارتقای دانش عمومی، تأمین امکانات تفریحی ورزشی و سازماندهی فعالیت‌های اوقات فراغت توسط سازمان‌های مختلف اشاره شده است. الله مرادی و همکاران (۲۰۲۰) به بستر سخت‌افزاری و نرم‌افزاری به عنوان زمینه حاکم، همچنین اقدامات آموزشی، تعاملی و عمرانی اشاره کردند که با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. این عوامل، دارای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مطلوبند. هرگونه تغییر در این عوامل سیستم ورزش شهروندی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. مسئولین باید نسبت به طراحی و اجرای برنامه لازم برای توسعه نهضت داوطلبی و توسعه شبکه اطلاعاتی و افزایش آموزش همگانی و کارگاه‌های آموزشی برای مدیران اثرگذار در توسعه ورزش شهروندی اقدام لازم را انجام دهند.

در آخرین سطح مدل طراحی شده تحقیق، عوامل چشم‌انداز و مدیریت کلان و برنامه‌ریزی و مدیریت جامع قرار

^۱ . Skill & Sanbom

گرفته‌اند. جوادی پور و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی عنوان کردند که زمینه‌های مشارکت اجتماعی در ورزش همگانی ایران به ترتیب اولویت شامل پنج مقوله اصلی عوامل انسانی، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، پیچیدگی محیطی و عوامل اقتصادی است که یافته‌های پژوهش حاضر همخوان است. این دو عامل به عنوان عوامل زیربنایی توسعه ورزش شهروندی محسوب می‌شوند. تحقق این دو عامل باید در اولویت اول تصمیم و اقدام مسئولان قرار گیرد. تعیین چشم‌انداز و طراحی و اجرای برنامه راهبردی از ضروریات توسعه ورزش شهروندی است. در کلانشهرها با محوریت معاونت فرهنگی و یا اداره تربیت بدنی شهرداری‌ها و دیگر شهرها با محوریت ادارات ورزش و جوانان باید نسبت به طراحی و جاری‌سازی برنامه توسعه ورزش همگانی اقدام شود.

نهادینه شدن ورزش‌های تفریحی و توسعه مستمر ورزش شهروندی می‌تواند به شاخصی برای بهبود سطح رفاه اجتماعی مطرح شود. در واقع ورزش شهروندی دربردارنده فواید اجتماعی متعددی مانند فواید روانی مثل لذت بردن از اوقات فراغت و بهبود شخصیت فردی و همچنین بهبود سلامت و تناسب بدنی مردم و در نهایت بهبود کیفیت زندگی است. مدل ساختاری تفسیری، بینش و شناختی جدید از روابط عوامل و متغیرها ارائه و ساختاری روشن از یک موضوع پیچیده را نشان می‌دهد. در واقع با ساختاردهی و سطح‌بندی متغیرها در مدل‌سازی ساختاری تفسیری، اولویت‌های اقدام برای مدیران مشخص می‌شود و دغدغه مدیران را در اجرای اولویت‌ها برطرف می‌کند. در این تحقیق با شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت اجتماعی در ورزش شهروندی کلانشهرهای ایران، موجب شناخت بیشتر مدیران از عوامل اثرگذار گردید و ساختاردهی عوامل، میزان اثرگذاری و اثرپذیری عوامل را مشخص نمود. براساس نتایج تحقیق، برنامه‌ریزی و مدیریت جامع در پایین‌ترین سطح مدل ساختاری تفسیری قرار گرفته است؛ بنابراین پیشنهاد می‌گردد که تربیت بدنی شهرداری‌های کلانشهرها نسبت به طراحی و اجرای برنامه و اجرای دقیق تقویم اجرایی در راستای برنامه فدراسیون ورزش‌های همگانی، اقدام لازم را انجام دهند.

سپاسگزاری

این مقاله مستخرج از تز دکتری است. در ضمن از کلیه مدیران و کارشناسان دفتر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان، مسئولین فدراسیون و هیأت ورزش‌های همگانی و مدیران تربیت بدنی شهرداری در کلانشهرهای ایران تقدیر و تشکر می‌نمایم.

تضاد منافع

نویسندگان تصریح می‌کنند هیچگونه تضاد منافی در مقاله حاضر وجود ندارد.

منابع

- Abedini, S., & Talebi, S. (2017). The socio-economical factors related to the degree of tendency of citizens toward public sports in Khalkal. *Journal of Applied Sociology*, 28(1), 131-144.
- Allahmoradi, M., Razavi, S. M. H., & Doosti, M. (2020). Presenting The Conceptual Model Of Citizen Sports. *Research in Sport Management and Motor Behavior*, 9(18), 17-35.
- Aman, M. S., Mohamed, M., & Omar-Fauzee, M. S. (2009). Sport for all and elite sport: underlining values and aims for government involvement via leisure policy. *European journal of social sciences*, 9(4), 659-668.
- Council, P. A. (2017). 2013 Participation Report. Available at: (Accessed: <http://www.physicalactivitycouncil.com/>). (Persian).
- Grima, S., Grima, A., Thalassinos, E., Seychell, S., & Spiteri, J. V. (2017). Theoretical models for sport participation: literature review.

- Huang, W. Y., Wong, S. H., Sit, C. H., Wong, M. C., Sum, R. K., Wong, S. W., & Jane, J. Y. (2019). Results from the Hong Kong's 2018 report card on physical activity for children and youth. *Journal of Exercise Science & Fitness, 17*(1), 14-19.
- Javadipour, M., Atghia, N., Rahbari, S., & Taefi, H. (2019). The Study of the Effective Factors on the Process of Policy-Making of Sport for All in Iran. *Sport Management and Development, 8*(1), 120-138.
- Javadipour, M., Zareian, H., & Parsajoo, A. (2018). Identifying the Areas of Social Participation in Iranian Public Sports: A Qualitative Study. *Journal of Education and Community Health, 5*(3), 20-30.
- Kokolakakis, T., Lera-Lopez, F., & Panagouleas, T. (2012). Analysis of the determinants of sports participation in Spain and England. *Applied Economics, 44*(21), 2785-2798.
- Kruszyńska, E., & Poczta, J. (2019). Hierarchy of factors affecting the condition and development of sports and recreation infrastructure—Impact on the recreational activity and health of the residents of a city (Poznan case study). *International journal of environmental research and public health, 16*(4), 556.
- Movahedi, A. (2022). Sport Sociology. *Strategic Sociological Studies in Sport, 1*(1), -. doi: 10.30486/4s.2022.1950955.1015
- Nazari, R. (2018). The role of management skills in the selection of management model by sports managers. *Annals of Applied Sport Science, 6*(1), 57-64.
- Nazari, R., Ehsani, M., Ashraf Ganjavi, F., & Ghasemi, H. (2012). The effects of communication skills and interpersonal communication on organizational effectiveness of sport managers Presentation Template. *Studies of Sport Management, 16*, 157-174.
- Nazari, R., Ghasemi, H., & Sohrabi, Z. (2015). The Relationship between Communication Skills, Leadership Styles, Organizational Culture and Managers' Effectiveness in Sports Organizations: Structural Equations Modeling. *Journal of Sport Management & Behavior Movement, 11*(21), 93-102.
- Nazari, R., & Shahvali, J. (2022). Strategic Scenarios of Health-Based Sport in Iran. *Sport Management Journal, 14*(1), 151-172. doi: 10.22059/jsm.2020.300070.2444
- Nazari, R., & Tahami, M. (2014). The relationship between creativity and communication skills in sport manages. *Communication Management in Sport Media, 2*(1), 51-58.
- Parsamehr, M., Rasoulinejad, S., Ahmadvand, L., & Arani, H. B. (2014). COMPARATIVE STUDY OF PARTICIPATION RATE OF MALE AND FEMALE RESIDENTS OF YAZD IN PUBLIC SPORT. *Kuwait Chapter of the Arabian Journal of Business and Management Review, 3*(12A), 43.
- Rafeei Dehkordi, F., Nazari, R., & Niazy, P. (2022). Presenting the Pattern of Mentoring Behavior of Iranian Sports Managers: As a strategic behavior. *Strategic Sociological Studies in Sport, 2*(1), -. doi: 10.30486/4s.2022.1954392.1034
- Sadeghi, H. R., Nazari, R., & Rahimi seroshbaderani, G. (2022). The Role of tendency toward spirituality and moral ideology among Athletes. *Strategic Sociological Studies in Sport, 2*(1), -. doi: 10.30486/4s.2022.1950422.1012
- Shahvali Kohshouri, J., Askari, A., & Nazari, R. (2022). Identifying the effective Wild Cards and drivers on the future of Iran's educational sport. *Research on Educational Sport, 10*(26), 84-51.
- Shongpranam, R., Tasnaina, N. T., Plungsuwan, S., & Tongchai, P. (2021). MANAGEMENT MODEL OF HOCKEY FOR EXCELLENCE IN THE INTERNATIONAL LEVEL FOR THAILAND. *Academic Journal of Thailand National Sports University, 13*(1), 111-121.
- Skille, E. Å. (2011). The conventions of sport clubs: enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, education and society, 16*(2), 241-253.
- Tabatabaei, S. V. A., Ardabili, H. E., Haghdoost, A. A., Nakhaee, N., & Shams, M. (2017). Promoting physical activity in Iranian women: A qualitative study using social marketing. *Electronic physician, 9*(9), 5279.
- Tabesh, S., shahryari, n., & Nazari, R. (2021). Identification of key and strategic factors of excellence for the desirable future of Sport for all in Iran. *Research on Educational Sport, 9*(23), 267-294. doi: 10.22089/res.2020.8645.1838
- Tatari, E., Ehsani, M., Noruozi Seyed Hosini, R., & Kuzechian, H. (2019). Designing a model of participation in recreational sports with a social marketing approach. *Applied Research in Sport Management, 7*(4), 87-98.
- Van Tuyckom, C. (2011). *Sport for All: Fact or fiction? Individual and cross-national differences in sport participation from a European perspective*. Ghent University.
- Zangiabadi, A., Tajik, Z., & Gholami, Y. (2009). Analysis of spatial distribution of sports furniture in urban parks and its effect on citizens' satisfaction and welcome (Case study: Isfahan). *Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies, 1*(2), 15-34.